

חינוך לחיים

פרשת נשא

הגמ' במסכת סוטה (ז) אומרת דברים הנוגעים לכל אחד ואחד מאיתנו הגדולים עם הקטנים: 'היו מעלין אותה לבית הדין הגדול שבירושלים, ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות, ואומר לה בתי, הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים רעים עושין, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שלא ימחה על המים, ואומר לפניה דברים שאינם כדי לשומען היא וכל משפחת בית אביה'.

וזה לימוד גדול בענייני חינוך כי בעצם הגמ' מזהירה אותנו בדברים הפוגעים מאוד בחינוך הילדים – יין, שחוק, ילדות ושכנים רעים. ראשי תיבות של פעמים 'ש' וזה מרמז על דורינו דור השפע... אבל אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט כי דברים האלה צריך למעט שלא להרבות בשתיית יין המביא לידי קלות ראש שקצת נפרץ בימינו וכו' וכן שחוק ששונה משמחה אמיתית שהרי 'שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לעבירה'. ילדות הכוונה שרואים שמתנהגים בדבר מסוים כילד קטן בלי דעת ומחשבה ובחוסר אחריות, וכמובן 'שכנים רעים' שהרי כתב הרמב"ם שדרך ברייתו של האדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, ולכן צריך לחקור בשבע חקירות עם מי מתחברים. ובכל הדברים צריך לעמוד על המשמר שחלילה לא יהא לילדינו קשר לזה.

עוד נלמד דרך התוכחה - שבפתיחת הדברים אומרים לה 'בתי' וזה מראה על חיבה יתירה ואח"כ ממשיכים לדבר עימה בדרכי נועם ולא צועקים עליה ולא מחרפים אותה ואין מכין אותה אלא משתתפים בצערה. ואומרים לה 'הרבה יין עושה' וכו' ובכך פותחים לה פתח להודות, ומראים לה שהם משתתפים עימה בקושי ובנסיונות שעברה. ולא מאשימים אותה אלא מאשימים את היין ואת השחוק, את הילדות ואת השכנים שגרמו לה כל זאת, אע"פ שיש עדי סתירה אעפ"כ מראים לה חיבה ואהבה כה גדולה. אז בודאי שנלמד מכך שבבואנו להוכיח את בנינו- תלמידנו עלינו לפתוח בדברי חיבה, ולהמשיך בדרכי נועם ולא להאשים את הבנים במעשיהם, אלא להאשים את הגורמים להם לבוא לידי כך. כי אנו לא נלחמים בהם אלא רוצים לסייע ולעזור להם לעלות על דרך המלך.

עוד נלמד שהרי החשד שלנו שעברה על העבירה החמורה ביותר שהיא יהרג ולא יעבור והכל התחיל מחמת הרגל שאינו טוב, מחמת 'הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה' וכו' והרי שתיית יין, שחוק, ילדות ושכנים רעים לא נאסרו במפורש בתורה בשום מקום, ואעפ"כ הם עלולים להביא לידי הדברים הכי חמורים, ללמדנו שאפילו העניינים החמורים מתחילים תמיד 'רק' ממשוהו קטן... שלא נראה כלל וכלל שיכולים להפיל את האדם עד לדיוטא התחתונה. הבה נזכור מה שכתב רבינו עובדיה ספורנו זצ"ל בפרשתנו. "איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל". "תשטה", מלשון סטייה. זה מתחיל מסטייה קלה, מתחיל בחריגה וחריקה, ואיש אינו יודע היכן זה יסתיים. ואז, זה ימיט חלילה אסון על ראש כלם. למה ומדוע, למה לא לעצור זאת ולמנע זאת מבעוד מועד. לעצר את החריגה הראשונה ולמנע בעד הפירצה הראשונה.

עוד נלמד לייקר בעיניהם את מעלת כל יהודי שבכל איש ישראל שוכן שמו של הקב"ה 'השוכן איתם בתוך טומאתם' וח"ו יכול איש ישראל במעשיו הרעים למחות את השם הקדוש המצוי בקרבו. וכמו שאמר הפני מנחם על הגמ' בשבת קכ 'הרי שהיה שם כתוב על בשרו הרי זה לא ירוחוץ ולא יסוך ולא יעמוד במקום הטינופת' שכל אדם חקוק לו שם קדוש על בשרו והוא צריך להשגיח עליו שלא להכניסו למקום הטינופת וח"ו שלא לגרום למחיקת השם.

מסקנת הדברים לכל הורה ומחנך שבבואו להוכיח את בניו – תלמידיו עליו לזכור שהם בניו!! ואל לנו להלחם עימם, אלא לסייע להם לעלות אל דרך המלך, וע"כ צריך לפתוח בדברי חיבה, ולהמשיך בדרכי נועם, ולא להאשים אותם בחטא, אלא להאשים את הגורמים להם לחטוא, וצריך לשבר את אוזנם שהחטא החמור ביותר, מתחיל בזלזול בעניין קל שבקלים, וצריך בכל עת ובכל שעה למשמש את לב הבנים והתלמידים ולראות ולבדוק את חבריהם, ולהזהירם לדבוק בחברים טובים.

(האדמו"ר מטולנא)

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת נשא - שבועות

"מה "משך" את רות? לאחר הליכה ממושכת ממואב בואכה ארץ ישראל עומדות נעמי רות ועורפה בצומת דרכים. נעמי פונה לכלותיה ומסבירה להן שלא כדאי להן להמשיך איתה. עורפה מחבקת את חמותה, מפנה עורף וחוזרת למואב. ורות - רות מתעקשת להישאר עם נעמי. נעמי לא מצליחה "לשכנע" את רות לחזור חזרה. רות מתעקשת להמשיך עם נעמי והיא מבקשת להיות חלק מהעם היהודי - "אלוקיך אלוקי". הן ממשיכות ביחד ומגיעות לבית לחם, משם יצאה נעמי לפני למעלה מעשר שנים. בבית לחם ראות אותן חברותיה של נעמי והן לא מאמינות למראה עיניהן. נעמי יצאה משם עשירה, לבושה בגדים יקרים, ועכשיו היא עומדת מולן, פניה מוריקות, לבושת סחבות, יחפה. הן פונות אליה ושואלות: הזאת נעמי??? בהמשך, רות מגיעה לשדה של בועז, מתנהגת בצניעות נדירה, כל הליכותיה בקודש, ולבסוף היא מתחתנת עם בועז שהיה גדול הדור.

וצריך להבין: מה משך את רות ליהדות? מה היא ראתה? היא לא ראתה את היופי של היהדות.. היא לא חוותה שבתות עם המשפחה, חתונות, בריתות. היא לא הייתה בהרצאה של רב שמדבר יפה.. היא לא ראתה תפילה מעוררת בבית הכנסת. היא לא הייתה בעצרת התעוררות... להפך! היא ראתה את מחלון וכליון מתים, היא ראתה את נעמי עצובה, שבורה ומיוסרת. היא ראתה את נעמי לבושת סחבות ויחפה. אז מה היא כן ראתה? ועוד: המקום היחיד שבו התורה מספרת לנו בפירוט על גירות זה מגילת רות. מה התורה רוצה שנלמד מזה? האם לא היה מתאים יותר להביא סיפור אחר שבו מסופר על גוי שראה את היופי של היהדות והחליט להתגייר? שאלה נוספת: הרי הרבה גויים התגיירו ולא הפכו לצדיקים. מה גרם לרות להפוך לצדיקה כל כך?

ההבדל בין הצפרדעים לכלבים... הצפרדעים מסרו את נפשם ונכנסו לתנורים בזמן מכת צפרדעים, והם קיבלו שכר על כך. אלו שמסרו את נפשם לא מתו בסיום המכה כמו כולם, הם חזרו ליאור והמשיכו לחיות. הכלבים שלא נבחו בליל יציאת מצרים זכו לשכר הרבה יותר גדול - "ובשר בשדה טריפה... לכלב תשליכון אותו". וצריך להבין: מדוע הכלבים זכו לשכר גדול יותר מהצפרדעים? הרי הם לא מסרו את נפשם, והצפרדעים כן.

המבט הפנימי... רואים כאן מהלך אחד לאורך כל הדרך, ואפשר לראות את זה בעוד הרבה מקומות ואופנים. רות ראתה את היופי הפנימי של נעמי. היא ראתה את החוזק והחוסן הנפשי, היא ראתה את האמת והאמונה החזקה. וזה מה שגרם לה לרצות להיות חלק מהעם היהודי. וזאת הסיבה שגרמה לרות להיות כל כך צדיקה. היא חזרה בגלל משהו חזק מאוד - משהו אמיתי. ולכן היא הלכה לשם... לאמת, לחוזק הפנימי, למקום הכי טהור וקדוש. היא לא התגיירה בגלל התלהבות רגעית ממשהו גדול... ולכן זה היה כל כך חזק ואמיתי. הכלבים קיבלו שכר כי הרבה יותר קשה לעשות מעשים "קטנים" שאין בהם "שואו"... מאשר למסור נפש בקול רעש גדול. ה' לא מחפש את הפרסום והרעש... רחמנא ליבא בעי! (ה' רוצה את הלב). ולכן דווקא את הסיפור של רות בחרה התורה לספר, כדי ללמד אותנו שהיופי העיקרי של היהדות הוא היופי הפנימי, האמת והאמונה החזקה.

בלי רעש וצלצולים... - וזאת הסיבה שבגללה נבחר הר סיני - התורה ניתנה דווקא על ההר שלא עשה "רעש"... לא התגאה והתפאר בחיצוניות. וזה עוד טעם מדוע קוראים מגילת רות בחג השבועות - גם בלימוד התורה רחמנא ליבא בעי, גם בלימוד התורה מה שחשוב זה הפנימיות. העיקר זה לא הכישרון (יופי חיצוני), וגם לא הייחוס (יופי חיצוני), ולא כל שאר הדברים החיצוניים.. העיקר זה הלב. רחמנא ליבא בעי!

שים את הלב! - פרשת השבוע מלמדת אותנו איזה משקל מכריע נותנת כוונת הלב למעשים. פרשת נשא היא פרשה ארוכה ביותר - עם כל זאת, לא קשה במיוחד ללמוד אותה בעל פה... הסיבה לכך היא שחלק גדול בפרשה הוא פרשת קרבנות הנשיאים. 12 פעמים חוזרת התורה על הקרבנות הזחים לגמרי שהביא 12 נשיאי השבטים, כשהשינוי היחיד בין קטע לקטע הוא שם הנשיא שהקריב ביום שלו. מהם קרבנות הנשיאים? כשהסתיימה הקמת המשכן, הביא כל אחד מנשיאי שבטי ישראל קרבן פרטי מרצונו. וראה זה פלא: כל קרבן היה זהה בכל פרטיו לשאר הקרבנות. אם כן, מדוע התורה, המדקדקת כל כך בכל מילה, מפרטת שוב ושוב את הקרבן הזה? מדוע לא היה די בכך שהיא תתאר פעם אחת את הקרבן ולאחר מכן תאמר 'וכן הקריבו כל הנשיאים'? הרמב"ן עומד על כך בפירושו לתורה. ראשית הוא מביא את דברי חכמינו, לפיהם התורה חפצה לתת לכל נשיא ונשיא את הכבוד המלא, כאילו הוא היחיד שהקריב. אבל הרמב"ן לא מסתפק בכך אלא מוסיף גם את דברי המדרש האומר כי כל אחד מהנשיאים כיוון כוונות שונות בקורבן שהביא, ולכן לא הייתה כאן באמת חזרה על אותו קרבן: המעטפת החיצונית הייתה זהה, אולם מבחינת הכוונות והרמזים, התקווה לעתיד והביטויים המתייחסים לכל שבט ושבט, לכל קרבן הייתה ייחודיות מוחלטת משלו.

זוהי אבן יסוד ביהדות. בתוך המסגרת של תרי"ג מצוות וחיי תורה - יש מקום לביטוי אישי של כל אחד. אין דומה עבודת השם של אדם אחד לחברו. זה מקומו של 'רחמנא ליבא בעי' הלב וכוונותיו, המחשבות האישיות והרגשות הפרטיים - הם ייחודיים לכל אחד ואחד, והם נותנים לכל אדם את מקומו המיוחד.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com